

KUNST VERBINDT

Sinds 2011 bevind ik mij in de gelukkige positie om curator te mogen zijn van de Art Brut Biënnale in Hengelo. Naast mijn baan als kunsthistorica en docent op de kunstacademie AKI in Enschede brengt dit veel intensief werk met zich mee, want onze organisatie bestaat geheel uit vrijwilligers waarvan ik er zelf ook één ben.

Wat ons allen vooral motiveert zijn de bijzondere en inspirerende momenten die we meemaken tijdens het organiseren van dit geweldige evenement. Het zoeken naar interessant werk, de gesprekken met de kunstenaars, het opbouwen van de tentoonstelling en het samen genieten gedurende tien dagen met kunstenaars en publiek van al het wonderbaarlijke dat er te zien is.

Vooraf de gesprekken met de verschillende kunstenaars in binnen en buitenland maken op mij de meeste indruk. Je komt meestal binnen bij iemand die je helemaal niet kent en waarvan het werk de aanleiding voor het bezoek is.

Opvallend is dan ook het vaak intense contact dat ontstaat zodra je samen het werk bekijkt. Niks geen plichtplegingen of hindernissen in de vorm van beperkingen, we vinden elkaar direct in en door de artistieke prestatie waar ik in bewondering naar kijk, en de kunstenaar mij vol trots van laat genieten.

Ik heb mensen bezocht die zeer autistisch waren, mensen die niet konden praten of zich nauwelijks in woorden konden uitdrukken maar telkens weer was het het werk dat ons op één lijn bracht.

Soms is het werk zelfs het enige contact dat de kunstenaar met de wereld kan aangaan maar zie je toch aan het oplichten van de ogen of lichaamshouding dat we elkaar verstaan.

Het gevoel gewaardeerd te worden is voor elke kunstenaar zeer belangrijk, en dat is helaas bij kunstenaars met een beperking veel te weinig het geval.

Zij worden vooral beoordeeld op hun maatschappelijk functioneren, en aangezien veel mensen kunst meestal op het eerste gezicht niet weten te waarderen voelen zij zich daardoor nog minder begrepen.

De Art Brut Biënnale wil daarin een verschil maken. Ik heb meermaals kunstenaars tijdens de expositie met een trotse uitdrukking op het gezicht met familie of vrienden voor hun werk zien staan, waarbij ineens de verbinding toch tot stand kwam, omdat de kunstwerken aanleiding gaven tot een heel nieuw inzicht bij de toeschouwer.

Daarom ook is het belangrijk werk van hoge kwaliteit bij elkaar te brengen en te exposeren. Werk dat in een museum niet zou misstaan en eindelijk de terechte aandacht krijgt waar het om vraagt. Meetellen omdat je iets kunt dat anderen niet kunnen is waardevol, dat verdient respect, aanzien en erkenning.

Dat stimuleert en brengt nieuwe ontwikkelingen op gang. En dat is onontbeerlijk voor elke kunstenaar.

Voor de totstandkoming van de Art Brut Biënnale worden we vanaf het eerste uur geïnspireerd door kunstenaars uit onze zogenaamde Denktank. Het is een gevarieerd gezelschap van jonge mensen die meedenken over de verschillende aspecten van de Biënnale.

Af en toe gaan we samen op stap om ons te laten inspireren. Telkens opnieuw valt me dan weer op dat kunst een taal is die we samen verstaan. Een taal waarbij verschillen compleet verdwijnen.

Daniel stapt bijvoorbeeld zonder begeleiding onder een tram of auto maar eenmaal in het Rijksmuseum in Amsterdam is hij ons allemaal de baas. Hij weet veel van de vaderlandse geschiedenis en blijft lang met ons voor een schilderij staan waarop we de vermoorde gebroeders De Witt zien afgebeeld. Hij weet ook veel over kerken en kathedralen en bekijkt de schilderijen met de interieurs van Saenredam met grote aandacht.

Nicole die zelf grote vrolijke schilderijen maakt trekt me aan de arm mee naar een aantal

vitrinekasten met verfijnd porselein en zilverwerk. We staan allebei te genieten en Nicole zucht terwijl ze vol bewondering kijkt hoe vaklui uit het verleden hun objecten vormgaven. “Knap hè!”.

Guido is een groot liefhebber van zeilschepen en daar zijn er nogal wat van in het Rijksmuseum. Hij sleept ons van het ene werk naar het andere terwijl hij ondertussen enthousiast zijn kennis met ons deelt en af en toe even zijn telefoon uit zijn zak haalt om op foto's te laten zien dat hij er zelf ook wat van kan. Samen kijken we naar de schildertechnieken en ik moet toegeven dat ik nog heel wat van de ervaring met materialen van de Denktankers kan leren.

Remco die wat mensen schuw is en bang dat iedereen naar hem kijkt, voet zich vooral op zijn gemak in het Outsiderart museum in de Hermitage aan de Amstel. Geen deftige zalen maar rauwe kunst, dat is wat voor hem. Hij geniet en komt helemaal los. Zijn eigen werk is een en al detail, een fascinerende opeenhoping van robots, reclame, frustraties en ornament. Het zou zeker goed passen in dit museum. Remco is in filosofie geïnteresseerd, net als Martijn, en op de terugweg in de trein naar Enschede hoor ik ze druk met elkaar discussiëren. Wij Denktankers zijn vrienden geworden door middel van de kunst. We respecteren, inspireren en bekritisieren elkaar zo nodig op een positieve manier omdat we van elkaar weten waar we het over hebben. We spreken dezelfde taal, en die is direct en autonoom.

Die sfeer proef ik ook tijdens de Art Brut Biënnale. Tijdens de organisatie van de eerste tentoonstelling in 2012 wilden kunstenaars met een psychiatrische problematiek niet samen exposeren met kunstenaars met een verstandelijke beperking.

Ik beloofde hen toen om geen achtergrond, atelier of instituut te noemen maar alleen het werk en hun naam op te hangen. Maar wat bleek?

Door het werk van elkaar te bekijken ontstonden de meest interessante cross-overs. Men herkende zichzelf in het werk of de werkwijze van de ander, raakte geboeid en kwam zo in contact.

Weg waren de psychische en lichamelijke verschillen, ze waren ineens niet meer relevant. Zo ging het ook met de bezoekers. Veel kunstenaars bleken de beste vertellers over hun eigen werk. Het publiek luisterde ademloos en bleef soms nog een hele tijd met de kunstenaar napraten.

Scholieren en studenten volgden een rondleiding en kwamen zo met hun kunstenaar-leeftijdgenoten in contact. Ze zagen o.a. bekende 'Heroes', strips en manga's op originele wijze door hen in nieuwe beelden vertaald.

Kortom, kunst verbindt. Het verbindt de kijker met het kunstwerk en de kunstenaar, kunst verbindt kunstenaars met elkaar, en zeker ook de toeschouwers onderling, zoals je ze zachtjes met elkaar hoort napraten over de geweldige ervaring die al dat uitzonderlijke werk hun gebracht heeft.

En daarvoor doen we het! Ook weer tijdens de komende Art Brut Biënnale van 25 mei t/m 3 juni 2018

Elvira van Eijl
Curator Art Brut Biënnale